

ΕΥΧΗ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία μακαριστού αρχιμανδρίτου Αθανασίου Μυτιληναίου
με θέμα: «ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ»

[εκφωνήθηκε κατά τους Δ΄ Χαιρετισμούς, στις 12-4-1986]

[Δ42]

Αυτές τις μέρες που είναι Σαρακοστή, πάρα πολύ συχνά ακούγεται μια μικρή, κατανυκτική ευχή. Είναι του αγίου Εφραίμ του Σύρου· αυτός φέρεται ως συντάκτης, και που συνοδεύεται με ανάλογες μετάνοιες. Είναι η γνωστή εκείνη προσευχή *«Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας μὴ μοι δῶς»*. Προσέξτε, αυτές οι πρώτες τέσσερις κατηγορίες, είναι αμαρτήματα. *«Πνεῦμα ἀργίας»*, το να μην έχω να κάνω τίποτα, να είμαι αργός άνθρωπος, *«πνεῦμα περιεργείας»*, να είμαι περίεργος άνθρωπος· *«φιλαρχίας»*, να είμαι αυταρχικός και φίλαρχος, και *«ἀργολογίας»* να είμαι αργόλογος.

Αλλά ξεφύοντας τα πάθη, στη θέση τους πρέπει να φυτεύσομε αρετές. Γι' αυτό λέγει στη συνέχεια η ευχή του αγίου Εφραίμ: *«Πνεῦμα δὲ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης, χάρισαί μοι τῷ σῶ δούλῳ»*. Δηλαδή *«χάρισέ μου, Κύριε, αυτές τις τέσσερις αρετές. Την σωφροσύνη, την ταπεινοφροσύνη, την υπομονή και την αγάπη»*.

Με βάση αυτά, θα ήθελα να σας έλεγα εγώ λίγα λόγια για την τελευταία αρετή που αναφέρει ο άγιος Εφραίμ και που είναι η κορυφαία αρετή, και η οποία αποτελεί, θα λέγαμε, την βάση και την κορυφή όλων των άλλων αρετών· και η οποία σφραγίζει όλες τις άλλες αρετές, δίδει νόημα σ' αυτές, δίδει και σκοπό. Διότι οτιδήποτε άλλο κάνουμε, αλλά δεν διαπνέεται από την αγάπη, και η αγάπη πρέπει να είναι αγάπη προς τον Θεό και προς τα δημιουργήματά Του, τότε αντιλαμβάνεσθε ότι όλα δεν έχουν νόημα. Γι' αυτό γράφει ο Απόστολος Παύλος εις την Α΄ προς Κορινθίους επιστολή του, στο 13^ο κεφάλαιο, εκεί που συνθέτει τον ύμνον της αγάπης, ότι *«Ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι»*. Δηλαδή *«εάν έχω το χάρισμα της προφητείας, της θεολογίας, να γνωρίζω τα μυστήρια του Θεού, εάν έχω όλη την γνώσιν του Θεού, την θεογνωσίαν, εάν έχω όλη την*

πίστιν προς τον Θεό, αλλά δεν έχω όμως αγάπη, δεν είμαι τίποτα». Προσέξτε: «Οὐδὲν εἰμί»! Δεν είμαι τίποτα.

Βλέπετε, λοιπόν, ότι η αγάπη έρχεται να σφραγίσει πραγματικά όλες τις αρετές μας, όλο τον κόπο μας και όλο τον αγώνα μας. Χωρίς την οποία αγάπη, δεν μπορούμε, πράγματι, να κερδίσουμε την Βασιλεία του Θεού.

Γι' αυτό θα πούμε πολύ λίγα λόγια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αυτά που θα πούμε θα εξαντλήσουν το θέμα περί της αγάπης. Ύστερα, πάρα πολλές φορές εσείς πρέπει να έχετε ακούσει λόγους πολλούς ή να έχετε διαβάσει για την αγάπη. Αλλά σας είπα, δεν εξαντλείται· κι αν υποτεθεί ότι ακούτε τα ίδια, θα σας έλεγα ότι δεν είναι παρά μία υπόμνησις. Αλλά δεν θα είναι τα ίδια. Διότι είναι ένα θέμα ανεξάντλητο η αγάπη.

Έτσι, αν θα θέλαμε να μιλήσουμε γι' αυτήν, λέγει ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος, ότι *«ὁ περὶ ἀγάπης Θεοῦ λέγειν βουλόμενος, περὶ Θεοῦ λέγειν ἐπεχείρησεν»*. Διότι εκείνος ο οποίος θα ήθελε να μιλήσει για την αγάπη του Θεού, θα έκανε το επιχείρημα να μιλήσει για τον ίδιο τον Θεό. Κάτι που είναι πάρα πολύ δύσκολο. Κι εκείνο που μπορούμε να πούμε για τον Θεό είναι μόνο κάτι το περιφερειακό. Δηλαδή μπορούμε να μιλάμε, όπως λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, για τις ενέργειες του Θεού, δηλαδή για την αγάπη του Θεού, να μιλάμε για την κυβέρνηση του Θεού, για την πρόνοια του Θεού κ.λπ. , δεν μπορούμε όμως να μιλήσουμε για τον Θεό. Διότι ο Θεός είναι ως προς την ουσία Του, για τα δημιουργήματά Του, άγνωστος.

Ωστόσο, εκείνος που θέλει πράγματι να μιλήσει για την αγάπη του Θεού είναι σαν να μιλά για τον Θεό. Γιατί; Λέγει ο ευαγγελιστής Ιωάννης ότι *«ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»*. Γιατί ο Θεός είναι αγάπη.

Τι είναι όμως η αγάπη; Λέγουν οι Πατέρες ότι είναι η αποκτηθείσα χάρις μέσα στο εσωτερικό της υπάρξεώς μας. Τι θα πει αυτό; Να πώς το λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής: *«Ἀγάπη ἐστὶ διάθεσις ψυχῆς ἀγαθῇ καθ' ἣν οὐδὲν τῶν ὄντων τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ»*. «Είναι μία διάθεση αγαθῆ της ψυχῆς, που δεν προτιμάει τίποτα από τα δημιουργήματα, έξω από τον Θεό, έξω από την γνώση του Θεού». Αυτή, λοιπόν, η διάθεση

της ψυχής λέγεται αγάπη. Σας είπα ότι δεν μπορούμε πιο πολλά να πούμε και να της δώσουμε τον ορισμό της, διότι σε τέτοια θέματα εύκολα ορισμός δεν δίδεται.

Αν αντιληφθήκατε αυτά που σας είπα, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μία προσπάθεια να πει κανείς τι είναι η αγάπη. Διότι όλα αυτά τα βιώματα δεν περιγράφονται. Δεν είναι δυνατόν να περιγραφούν λεπτομερώς και να ορισθούν. Ωστόσο είδαμε ότι είναι αυτή η αγαθή διάθεσις.

Όταν μιλάμε, όμως, για την αγάπη, πρέπει να κάνουμε μία διάκριση εδώ. **Μιλάμε για την αγάπη προς τον Θεό. Αυτήν εννοούμε. Όχι για την αγάπη προς τον πλησίον.** Θα δούμε γι' αυτήν παρακάτω. Μιλάμε για την αγάπη του Θεού· που είναι το άκρως εφετόν. Δηλαδή είναι εκείνο που ελκύει τα κτίσματα, τα δημιουργήματα προς τον εαυτόν Του. Μπορεί να με ελκύει ο άλλος άνθρωπος, να με ελκύει η μάνα μου, ο πατέρας μου, να τους πονώ, να θέλω να τους δω, αλλά εκείνο που πραγματικά ελκύει τα κτίσματα είναι ο Θεός. Είναι ο μεγάλος μαγνήτης. Γιατί είναι το άκρως εφετόν. Δηλαδή εκείνο που είναι στην άκρη άκρη, δηλαδή το κατεξοχήν, το πάνω πάνω, που είναι η έφεσις της κάθε ανθρωπίνης ψυχής ή των λογικών όντων, όπως των αγγέλων.

Αυτή η αγάπη, όταν είναι γνήσια προς τον Θεόν, οριζομένη, όπως σας είπα, σαν διάθεσις προς τον Θεόν, τότε αυτή κατόπιν διαχέεται προς όλα τα κτίσματα του Θεού, προς όλα τα δημιουργήματα, και τα έλλογα και τα άλογα. Δηλαδή αν αγαπώ γνήσια τον Θεό, και θα δούμε πώς είναι αυτή η γνησιότης παρακάτω, τότε, όπως ακριβώς το φως, όταν το στείλω με έναν προβολέα, δεν μπορώ να πω ότι το φως αυτό θα κατευθυνθεί μόνον προς την κατεύθυνσιν εκείνη που στρέφω τον προβολέα, θα δείτε ότι...κι είναι γνωστό αυτό, το φως διαχέεται. Ναι μεν, το μέγα του μέρος καθοδηγείται από τον προβολέα, από το κάτοπτρο εκείνο που στέλνω το φως, ποιος μου λέει, όμως, ότι αν πάω πλάι σε αυτή την δέσμη των ακτίνων, δεν θα έχω λίγο φως; Αυτό το λίγο φως είναι η διάχυσις. Αυτή η διάχυσις του φωτός, αν την παρομοιάσω με την αγάπη προς τα κτίσματα και το πολύ φως με την αγάπη προς τον Θεόν, τότε μπορώ να μιλάω για την αγάπη στον Θεό και εις τα κτίσματα.

Και λέγω «κτίσματα», δεν λέγω «τον συνάνθρωπο». Διότι ο συνάνθρωπος βεβαίως είναι κάτι πολύ σπουδαίο, αλλά είναι προς όλα τα δημιουργήματα. Προς όλα, έλλογα και άλογα. Έλλογα είναι οι άνθρωποι και οι άγγελοι. Αγαπώ τους αγγέλους. Για να μην πω κι εκείνο που λέγει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, εκείνο το ακατανόητο για μια στιγμή, μιλώντας για την αγάπη «και τους δαίμονες» ακόμη! Διότι είναι έλλογα όντα. Έχουν λογική. Άλλο ότι έχουν εκπέσει οι δαίμονες, και είναι αξιοθρήνητα πλάσματα. Και η αγάπη μας προς αυτά, ξέρετε πώς εκφράζεται; Με μια λύπη. «Ταλαίπωρα πλάσματα, δεν μπορείτε να μετανοήσετε». Να, τώρα που λέγω αυτό το πράγμα, κα αν υποτεθεί ότι οι δαίμονες εδώ υπάρχουν και μας ακούν, θα γελούσανε. Θα εκάγχαζαν. Αυτή είναι η ταλαιπωρία τους. Ότι δεν μπορούν να αντιληφθούν την δυστυχία τους. Είναι δυστυχισμένα όντα. Είναι όντως δυστυχισμένα όντα. Γι' αυτό ζήτησαν από τον Κύριο να μην τους στείλει τους δαίμονες εις την άβυσσον, δηλαδή εις την κόλασιν, όταν μίλησαν δια στόματος Γεργεσηνού, το ενθυμείσθε.

Συνεπώς η αγάπη αποτελείται προς όλα τα έλλογα όντα και τα άλογα όντα. Δεν μπορείς να μην αγαπάς τα ζώα. Δεν μπορείς να μην αγαπάς τα φυτά. Όλη την δημιουργία την νιώθεις, την αγκαλιάζεις ολόκληρη. Η αγάπη, λοιπόν, είναι μέσα στον άνθρωπο. Αλλά η αγάπη αυτή δεν είναι μία ιδιότητα αυτοφυής της ψυχής. Δεν είναι δηλαδή κάτι που βγαίνει από την ψυχή μας. Προσέξτε. Δηλαδή η ψυχή μου δεν έχει την ιδιότητα να αγαπά. Ίσως αυτό να σας παραξενεύει, που λέγω. Αυτό συμβαίνει μόνο στον Θεό. Ο Θεός μόνος έχει την ιδιότητα της αγάπης αυτοφυώς. Γι' αυτό λέγει ο ευαγγελιστής Ιωάννης ότι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Δηλαδή «ἀγάπη ἐστίν» θα πει... δεν καθορίζει από την ουσία του Θεού, αλλά η ενέργεια αυτή η οποία απορρέει από την ουσία του Θεού, είναι αγάπη. Αυτή η ενέργεια είναι αγάπη. Η αγάπη είναι μόνο στον Θεό αυτοφυής. Στα λογικά όντα δεν είναι. Αλλά τι; Πώς; Η αγάπη στον άνθρωπο είναι μία ανταπόκριση στη θεία αγάπη. Μία ανάκλασις της θείας αγάπης προς τον Θεό. Δηλαδή ο Θεός έκανε την ψυχή μου κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να δέχεται την ενέργεια του Θεού και να την ανακλά, να την αποδίδει. Είναι σαν ένας καθρέπτης. Ο καθρέπτης δεν έχει φως. Ανακλά το φως. Έτσι αν δεχθώ το φως, την ενέργεια της αγάπης του Θεού, αν ο καθρέπτης μου αυτός είναι καθарός, δεν είναι θολός, δεν είναι σπασμένος, τότε ανακλά πίσω αυτήν την αγάπη του

Θεού. Έτσι εγώ δεν είμαι αυτοφυός αγάπη. Δέχομαι και ανακλώ. Και τότε λέγεται αυτό ότι έχω την αγάπη προς τον Θεό.

Αυτό το λέγει ως εξής ο άγιος Διάδοχος Φωτικής. Λέγει: *«Αγάπη ἐστὶ ἔκκαυσις ἄπαυστος καὶ κόλλησις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»*. «Τι είναι», λέγει, «αγάπη; Είναι μία πυρπόληση!». Αν ποτέ νιώσατε σε μία ένταση αυτήν την αγάπη... όχι προς τον Θεό, για παράδειγμα θέλω να μιλήσω, ας πούμε... στον σύζυγό σας, στην σύζυγό σας, σ' ένα πρόσωπο που το αγαπάτε υπερβολικά, στον φίλο σας, μια αγάπη που βασανίζει, θα λέγαμε, μία ερωτική διάθεση, μία αγάπη που βασανίζει· αυτή η αγάπη καίει. *«Ἐκκαυσις ἄπαυστος»*, *«ατέλειωτο κάψιμο»*. Κάψιμο, όμως, που δεν είναι ανυπόφορο. Είναι υποφερτά ανυπόφορο. Δηλαδή το υποφέρεις ανυπόφορα. Διότι δεν βασανίζει. Βλέπετε αυτές οι λέξεις που λέω είναι αντιφατικές από μέρους τους σαν έννοιες. Βασανίζει αβασάνιστα, τυραννάει ατυράννιστα, καίει δροσερά. Μα πώς καίει δροσερά; Αφού καίει. Το *«δροσερό»* είναι αντίθετο απ' αυτό που *«καίει»*. Αυτή είναι η ιδιότητα της αγάπης -προσέξτε- προς τον Θεό. Προς τα δημιουργήματα καίει χωρίς να δροσίζει, όταν είναι εμπαθής. Γι' αυτό βλέπομε σ' αυτό που λέμε *«ερωτική αγάπη»* προς άλλα πρόσωπα, με διάθεση αμαρτωλή πολλάκις, οδηγούμεθα στο έγκλημα, στην αυτοκτονία, στον μαρασμό, στην αρρώστια, σπάνε τα νεύρα μας, τον πρόωρο θάνατο. Το βλέπει κανείς. Γιατί; Αυτή η αγάπη είναι εμπαθής. Θα μιλήσομε λίγο πιο κάτω γι' αυτήν.

Τι είναι, λοιπόν, η αγάπη προς τον Θεόν; Είναι άπαυστη *«ἐκκαυσις»*, δεν παύει. *«Καὶ κόλλησις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν»*, *«προσκόλλησις της ψυχῆς προς τον Θεό»*, *«διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»*. Όλα αυτά γίνονται με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Έρχεται η ενέργεια του Θεού, πέφτει σε μένα, με πυρπολεί, κι αποδίδω την φωτιά προς τον Θεόν. Πώς να το πω με ένα άλλο παράδειγμα; Είναι ο ήλιος κι είμαι εδώ εγώ. Παίρνω ένα μεγάλο φακό. Συγκεντρώνω τις ακτίνες του ηλίου επάνω μου και παίρνω φωτιά. Και η φωτιά αυτή τώρα καίεται και αποδίδεται πάλι προς τον ήλιον, προς τα πάνω. Αυτό είναι. Συγκεντρώνεται η αγάπη του Θεού σε μένα, πυρπολούμαι, και αποδίδω αυτήν την αγάπη προς τον Θεό.

Έτσι, θα λέγαμε, όταν δεχθώ αυτήν την αγάπη του Θεού και την αποδώσω ως δωρεά, αυτή κατόπιν διαχέεται προς την κτίσιν. Όπως το φως, κατευθύνεται μεν, αλλά ταυτοχρόνως και διαχέεται. Αλλά διαχέεται σε μένα, όταν αγαπώ τον Θεό, προς την κτίσιν. Διαχέεται, όμως, η αγάπη αυτή και από τον Θεό προς εμένα τον άνθρωπο, διαχέεται προς την κτίσιν. Διαχέεται εις την κτίσιν ολόκληρη ως -προσέξτε- ως πρόνοια και ως κυβέρνηση. Αυτό που λέμε *«θεία πρόνοια»*. Ότι ο Θεός προνοεί για την δημιουργία. Στην πραγματικότητα είναι η αγάπη του Θεού. Λέμε *«ο Θεός προνοεί»*. Όταν ο Θεός κυβερνά την δημιουργία και την οδηγεί σε κάποιο σκοπό. Κι ο σκοπός αυτός είναι η Βασιλεία Του. Τι άλλο είναι, παρακαλώ, παρά η αγάπη του Θεού;

Έτσι βλέπετε, αγαπητοί μου, να έχουμε την αγάπη του Θεού με τον τρόπον αυτόν. Αλλά και αντιθέτως. Όταν εγώ αγαπώ τον Θεό, αγαπώ και τα κτίσματα. Αγαπώ ό,τι υπάρχει, αγαπώ και τους ανθρώπους.

Η αγάπη του Θεού, λοιπόν, είναι δώρον. Θα μου πείτε όμως... όταν είναι δώρο, τότε ο άλλος που δεν αγαπά, δεν έχει το δώρο αυτό. Άρα δεν είναι υπεύθυνος. Όχι, είναι υπεύθυνος. Γιατί; Ακούστε γιατί. Διότι η αγάπη του Θεού διαχέεται προς όλα τα δημιουργήματα, αλλά το τι προαίρεση διαθέτεις, εξαρτάται τι θα δεχθείς. Στην εποχή μας κατεξοχήν υπάρχει το εξής στοιχείο. Θα ήθελα να σας βοηθήσω να το αντιληφθείτε αυτό. Στα παιδιά σας λέτε *«Παιδί μου, κάνε αυτό, μην πας εκεί»*. Θα σας πει *«Όχι, και μάλιστα θα κάνω το αντίθετο απ' αυτό που λες για να σε σκάσω»*. Αυτό βέβαια πάντα υπήρχε στους ανθρώπους. Στην εποχή μας έχει γίνει πολύ. Έχει απλωθεί πολύ. Είναι το κλίμα τέτοιο στην εποχή μας, που έχουμε τη λεγομένη «αντίδραση». Λέει: *«Με καταπιέζεις κι εγώ θα αντιδράσω στην καταπίεση που μου κάνεις»*. Απέξω δέχονται τα παιδιά μας πάρα πολλά τέτοια κηρύγματα στ' αυτιά τους. Κι όταν εμείς τους πούμε να διαβάσουν, θα μας πουν: *«Με καταπιέζεις»*. Σκεφθείτε, αγαπητοί μου, λέει μία μητέρα στο παιδί της -είχε πέσει το μολύβι του χάμω- *«Μάζεψε το μολύβι σου από χάμω»*. *«Δεν θέλω να μου ξαναπείς να μαζέψω το μολύβι μου· με καταπιέζεις!»*.

Έτσι στην εποχή μας υπάρχει αυτό το αίσθημα ότι καταπιεζόμαστε. Και αντιδρούμε στην καταπίεση. Αυτή η αντίδρασις ξέρετε πώς χαρακτηρίζεται; Ως κακή προαίρεση! Βλέπω το

σωστό, αλλά λέγω «*Όχι, θα κάνω αυτό που θέλω εγώ*». Αυτό είναι ένα στοιχείο από τα τρία στοιχεία που καθορίζουν τον δαιμονισμό! Είναι δηλαδή δαιμονικό πραγματικά στοιχείο. Ε, λοιπόν, αγαπητοί, ένας άνθρωπος, όταν δέχεται την ενέργεια της αγάπης του Θεού και λέει στον Θεό: «*Όχι, δεν σε αγαπώ, δεν σε θέλω*», σ' αυτό δεν φταίει ο Θεός. Φταίει η κακή προαίρεσις του ανθρώπου. Δηλαδή σήμερα οι άνθρωποι είναι **κακοπροαίρετοι**. Πολλοί άνθρωποι που μας περιβάλλουν είναι **κακοπροαίρετοι**. Και σας το είπα αυτό, για να μπορείτε να καθορίζετε ποιο είναι το μυστήριο. Είναι η κακή προαίρεση και είναι δαιμονικό στοιχείο.

Έτσι ο Θεός σκορπάει παντού την αγάπη Του. Αλλά από λίγους μαζεύει ανταπόκριση. Γι' αυτό λέγει ο απόστολος Παύλος: «*Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα*», «*Να ζηλεύετε τα χαρίσματα τα καλύτερα, τις δωρεές*». Ποια είναι; Και μιλάει για την αγάπη παρακάτω· που σημαίνει έχω κι εγώ ένα έργο να κάνω για την αγάπη που δέχομαι. Το έργο να ανταποδώσω την αγάπη μου. Εάν ανταποδώσω την αγάπη μου στον Θεό, αυτό δεν είναι μια παθητική κατάσταση, αλλά μία ενεργητική· που σημαίνει... αρετή! Αν είμαι έξυπνος, αγαπητοί μου, είμαι όμορφος, είμαι ψηλός, είμαι δυνατός, αυτά είναι χαρίσματα. Ήθελα δεν ήθελα, γεννήθηκα όμορφος. Ήθελα δεν ήθελα, γεννήθηκα πολύ δυνατός. Ήθελα δεν ήθελα, γεννήθηκα έξυπνος. Είναι αρετές. Ακούσατε ποτέ να βραβευθεί κανείς ως αρετή του έχοντας αυτά; Είναι χαρίσματα. Πότε λέγεται κάτι ως αρετή; Όταν προβληθεί ο κόπος. Η προαίρεσις και ο κόπος.

Έτσι, η πίστις είναι αρετή. Διότι εγώ αποδέχομαι εκείνο το οποίο ο Θεός μου προβάλλει. Μου λέγει ο Θεός, ο Ιησούς Χριστός: «*Είμαι Θεάνθρωπος*». Και του λέγω: «*Σε πιστεύω*». Αυτό είναι προσφορά δική μου. Ποια; Ότι προσφέρω την προαίρεσή μου και λέω το «*ναι*». Και η πίστις είναι ενέργεια. Και η ελπίδα είναι ενέργεια. Όλα ενέργειες είναι. Ο άνθρωπος δεν έχει από μόνος του τίποτε. Η αποδοχή μου ή η μη αποδοχή μου καθορίζει τελικά την αρετή. Γι' αυτό και τελικά βραβεύομαι, επαινούμαι. Γι' αυτό στην Βασιλεία του Θεού δεν θα επαινεθώ αν είμαι ή όχι έξυπνος, αν είμαι ψηλός ή κοντός, όμορφος ή άσχημος. Αλλά θα επαινεθώ αν έχω αρετή. Γιατί η αρετή είναι προσφορά, κόπος.

Πώς θα μπορέσουμε να αποκτήσουμε την αγάπη; Όταν πρώτα πρώτα μάθομε, αγαπητοί μου, να διακρίνομε τι μορφές αγάπης υπάρχουν εις τον κόσμον αυτόν, στη ζωή μας. Εδώ θα ήθελα να προσέξετε.

Πρώτη μορφή αγάπης. Είναι εκείνη που ξεκινάει από κenoδοξία. Και αγαπά κανείς εκείνον που τον δοξάζει. Αν εσείς, επί παραδείγματι, μου λέτε: *«Α, πάτερ Αθανάσιε, ομιλείτε ωραία»*. Εσείς με δοξάζετε. Κι εγώ σας αγαπώ. Αλλά σας αγαπώ όχι από αγαθόν ελατήριο. Αλλά γιατί με δοξάζετε. Συνεπώς, η αγάπη μου αυτή είναι από την κenoδοξία. Ξέρετε πόσες φορές αγαπούμε τους ανθρώπους από κenoδοξία; Μας τιμούν, μας καλημερίζουν στον δρόμο, είναι ευγενείς απέναντί μας. Λέμε *«Τι ωραίος άνθρωπος είναι αυτός»* και τον αγαπούμε. Γιατί μας μιλάει καλά. Γιατί ακριβώς μας τιμά. Και συνεπώς η αγάπη μας αυτή είναι κenoδόξη. Εάν υποθεθεί ότι αυτός ο ίδιος ο άνθρωπος μία στιγμή μας πει μία κουβέντα όχι καλή, αμέσως θυμώνομε και τον κάνομε εχθρό, διότι κατέστρεψε το σημείο αυτό, του να μας δοξάζει και να μας επαινεί. Αν θα 'ρθει κάποτε να μας πει: *«Θα σου πω κάτι· μη στενοχωρηθείς. Ένα σφάλμα σου θα σου πω, ένα ελάττωμά σου...»*. Εμείς θα πειραχθούμε. Δεν τον αγαπούμε μετά πλέον. Βλέπετε, λοιπόν, αυτή η αγάπη που ξεκινάει από την κenoδοξία δεν είναι καλή.

Δεύτερον· είναι η αγάπη που ξεκινάει από την φιλαργυρία. Όταν αγαπώ εκείνον ο οποίος είναι πλούσιος ή κάτι έχω από αυτόν να ωφεληθώ. Όταν έχω κάποιο κέρδος. Οποιοδήποτε κέρδος, μία ωφέλεια. Τον αγαπώ. Όταν παύσει αυτός να με ευεργετεί, παύω να τον αγαπώ. Δηλαδή, με άλλα λόγια, το ελατήριόν μου δεν είναι ορθόν.

Τρίτον. Είναι η αγάπη που ξεκινάει από την φιληδονία· που να αγαπώ εκείνον ο οποίος μπορεί να ικανοποιεί την γαστριμαργία μου ή τις σαρκικές μου επιθυμίες. Εδώ υπάγεται ο λεγόμενος έρωτας, ο σαρκικός έρωτας. Λέει κάποιος: *«Είδα μία κοπέλα, την ερωτεύθηκα»*. *«Την αγαπάς;»*. *«Την αγαπώ»*. Αλλά την αγαπάει, γιατί θα του χαρίσει την φιληδονία. Κάποτε ένας άνθρωπος μπορεί να σκοτώσει μία κοπέλα. Να πάει στο δικαστήριο και να του πουν: *«Γιατί την σκότωσες;»*. Κι αυτός να απαντήσει -καθόλου σπάνιο- : *«Επειδή την αγαπούσα!»*. Μα πώς μπορούσες να σκοτώσεις, αφού αγαπούσες; Αυτή η αγάπη λέγεται **εμπαθής**. Διότι ενδεχομένως η κοπέλα αυτή να έδειξε μία δυστροπία απέναντί του. Ή να

ήθελε να στραφεί προς κάποιον άλλον. Ή να τον αφήσει. Την στιγμή που αυτός βλέπει ότι δεν ικανοποιείται η φιληδονία του, την σκοτώνει. Και λέγει από αγάπη την σκότωσε. Δηλαδή μία αγάπη που έχει σαν ελατήριό της και κίνητρό της την φιληδονία γενικά.

Όπως καταλαβαίνετε, αυτές οι τρεις μορφές αγάπης είναι μορφές εμπαθείς και συνεπώς πρέπει να τις απομακρύνουμε· δεν μπορούμε να μιλάμε για μία τέτοια αγάπη.

Εδώ θα έπρεπε να σας πω και κάτι ακόμη, που είναι της εποχής μας κατάντημα. Σήμερα εν ονόματι του Χριστού, που λέει ότι πρέπει να έχουμε αγάπη, καλλιεργούμε την ερωτική αγάπη και επιδιδόμεθα σε αυτήν. Αυτό είναι πλάνη επί πλάνης. Να σας πω ένα παράδειγμα που ανήκει στους αιρετικούς κυρίως. Έχετε δει *«Τα παιδιά του Μω»*; Που κρατάνε κιθάρες, γυρίζουνε στους δρόμους, πλατείες, παίζουνε μουσική και λένε: *«Σας αγαπούμε»* κ.τ.λ. Ή οι Χίπις, ένα παλιότερο ρεύμα· γύριζαν στην Αμερική στους δρόμους κι έλεγαν *«Αγαπάς τον Ιησούν Χριστόν; Εμείς Τον αγαπούμε»*. Αλλά εν τω μεταξύ, όπως *«τα παιδιά του Μω»* εδώ στην Ελλάδα, είναι γνωστό ότι επεδίδοντο σε ακολασίες, σε ανηθικότητες. Αυτά τα κοινόβιά τους, αγόρια-κορίτσια μαζί... ήταν φοβερό, γεννιόντουσαν παιδιά χωρίς να είναι παντρεμένοι άνθρωποι κ.λπ. Αυτή η αγάπη δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας Νικολαΐτισμός από την αρχαιότητα, ήταν μία αίρεση γνωστική που μιλούσε για την αγάπη και εννοούσε την σαρκική αγάπη. Ξεκινούσε από την αγάπη του Θεού και κατέληγε στην αγάπη τη σαρκική. Αυτές δεν είναι σωστές φόρμες. Δεν είναι αγάπη σωστή, είναι καταδικαστέα αυτή η αγάπη. Ο Θεός κατακρίνει αυτή την αγάπη.

Τέταρτον. Έχουμε την λεγομένη «φυσική αγάπη», που είναι των γονιών προς τα παιδιά και των παιδιών προς τους γονείς. Αυτή η αγάπη είναι φυσική. Αν αγαπάς το παιδί σου, οφείλεις να το αγαπάς, αν θέλετε, δεν μπαίνει και κανόνας, ούτε εντολή, τόσο πολύ. Βεβαίως υπάρχει η εντολή: *«Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου»*, διότι ο άνθρωπος δυστυχώς ξέφυγε από τις εντολές του Θεού. Είναι, όμως, φυσική αυτή η αγάπη. Είναι έμφυτος. Βλέπετε τα πουλιά, πού κάνουν τις φωλιές τους αυτόν τον καιρό, τα χελιδόνια, πώς φροντίζουν τα μικρά τους; Πώς τα ταΐζουν, πώς τα μαθαίνουν να πετούν, πώς ενδιαφέρονται για τα μικρά τους; Τι θα λέγαμε, ότι έχουν κάποια αρετή; Όχι. Αυτό είναι φυσικό πράγμα. Το φύτεψε ο Θεός μέσα στα όντα. Όπως και σε μας τους ανθρώπους.

Δεν έχομε, λοιπόν, αγαπητοί μου, εδώ πέρα κανέναν έπαινο, καμία αρετή, γιατί είναι αυτή η αγάπη εντελώς φυσική. Έτσι αυτή η αγάπη δεν είναι ούτε αξιέπαινη, ούτε αξιοκατάκριτη.

Εκείνη που είναι αξιέπαινη και χαρακτηρίζεται και λογίζεται αρετή είναι η αγάπη προς τον Θεό, η γνησία αγάπη, και προς τα δημιουργήματά Του. Προς τον Θεό μεν ανιδιοτελώς. Δεν αγαπώ τον Θεό, γιατί μου δίδει υγεία ή αγαθά. Κι όταν τα αγαθά κοπούν, δεν αγαπώ τον Θεό. Πάρτε παράδειγμα τους μάρτυρες. Ή τον Ιώβ. Τον καιρό που είχε τα αγαθά του Θεού τιμούσε τον Θεό. Μετά όταν τα έχασε τα αγαθά του και ο διάβολος αμφιβάλλει αν θα τιμά και αγαπά τον Θεό ο Ιώβ, ο Ιώβ αγαπά τον Θεό και πάλι. Αυτή είναι η γνησία αγάπη. Η δε γνησία αγάπη προς τα δημιουργήματα είναι η αγάπη η απαθής. Να αγαπώ εσένα, εσένα, εσένα, άνδρα ή γυναίκα, μικρός ή μεγάλος, όποιος και να είναι, χωρίς πάθος. Να αγαπώ τα κτίσματα, τα πουλιά, τα ζώα, τα φυτά, την ωραία μέρα, τη χειμωνιάτικη μέρα, χωρίς να προσκολλούμαι σε αυτά. Αυτό θα πει «έχω απαθή αγάπη». **Αγάπη χωρίς πάθος.** Αυτή η αγάπη είναι η γνησία, αυτή και η ορθή.

Αλλά πώς θα φθάσουμε εις αυτήν την γνησία και ορθή αγάπη; Πρέπει να ανεβούμε μία κλίμακα. Αυτή η κλίμακα, αγαπητοί, είναι η εξής. Ξεκινάμε από την πίστη, την πίστη στον Θεό. Ακριβέστερα την πίστη στον Ιησού Χριστό. Στο Θεανθρώπινο πρόσωπό Του. Όταν πιστεύω στον Χριστό, αρχίζω να φοβούμαι, να έχω τον φόβο του Θεού. Είδατε κάποιον να ενεργεί σαν να μην υπάρχει ο Θεός, πώς τον λέμε; Αθεόφοβον. Λοιπόν, πιστεύω σημαίνει φοβούμαι. Μία απόδειξη ότι πιστεύω είναι ο φόβος. Τι φοβούμαι; Τον Κύριον. Γι' αυτό και υπάρχει ονομασία στην Καινή Διαθήκη *«οι φοβούμενοι τον Κύριον»*. Ήσαν οι προσήλυτοι αυτοί, που γνώριζαν τον Θεό από τους Εβραίους. Ως Παλαιά Διαθήκη δηλαδή. Και *ελέγοντο «οι φοβούμενοι τον Κύριον»*. Φοβούμαι ακόμη και την κόλαση. Δηλαδή δεν κάνω μία αμαρτία. Λέω: *«Πώς θα την κάνω αυτή; Θα με τιμωρήσει ο Θεός»*. Είναι πάρα πολύ σημαντικό. Να κάνω κάτι που δεν το θέλει ο Θεός; Πωπω, φοβούμαι. Θέλω να το κάνω, αλλά φοβούμαι.

Αλλά αυτός ο φόβος γεννάει την εγκράτεια των παθών. Δηλαδή δεν κάνω τις αμαρτίες, που αυτές, άμα χρονίζουν, μου δημιουργούν πάθη. Η εγκράτεια από τα πάθη, θα με κάνει να υπομείνω και τις θλίψεις. Να υπομείνω και τις ασκήσεις που θα κάνω στη ζωή μου. Δηλαδή να αποκτήσω υπομονή. Η υπομονή με την σειρά της, θα μου δώσει την ελπίδα

στον Θεό. Διότι τι υπομένω; *«Υπομένων υπέμεινα τὸν Κύριον»*, λέει ένας ψαλμικός στίχος. Δηλαδή ό,τι μου έδωσε ο Κύριος, το υπομένω. Αλλά γιατί έχω την ελπίδα μου εις τον Κύριον, ότι θα με δικαιώσει, ότι θα μου δώσει την Βασιλεία Του. Η ελπίδα, λοιπόν, αυτή απομακρύνει κάθε γήινο πράγμα και τελικά προβάλλει μπροστά μου η αγάπη προς τον Θεό. Από πού ξεκίνησα; Από την πίστη. Η πίστη γεννάει, σας είπα, τον φόβο, ο φόβος γεννάει την εγκράτεια, η εγκράτεια γεννάει την υπομονή και η υπομονή γεννάει την ελπίδα και η ελπίδα γεννάει την αγάπη. Αυτή την κλίμακα θα πρέπει να ανεβώ, για να μπορέσω, πράγματι, να φθάσω στη σωστή αγάπη.

Η ακρότητα της αγάπης είναι το μαρτύριο. Το βρίσκομε στους μάρτυρες. Διότι αυτήν την στιγμή μπορώ να λέγω: *«Κύριε, Σε αγαπώ»*. Αυτό δεν είναι αρκετό. Αν βρίσκομαι στην κατάσταση του μαρτυρίου, μπορώ να το λέγω; Οι μάρτυρες το έλεγαν. Μην πει κανείς μέσα του: *«Θα το πω»*. Γιατί είναι αυτοπεποίθηση και δεν θα το πει. Αλλά ξέρετε τι πρέπει να λέμε; *«Δεν ξέρω, Κύριε. Τώρα σε αγαπώ. Δεν ξέρω, Κύριε, αν επιτρέψεις το μαρτύριο»*. Και να είστε σίγουροι όταν έτσι μιλάμε, όταν ο Θεός επιτρέψει το μαρτύριο, τότε θα μας ενισχύσει να Τον αγαπήσουμε. Διότι το μαρτύριο είναι το μέγιστον δώρον. Είναι δώρο του Αγίου Πνεύματος το μαρτύριον, κατά τον άγιο Κύριλλο Ιεροσολύμων. Δώρον. Πώς θα μπορέσω να το έχω το μαρτύριον, να το υποφέρω. Και να είμαι χαρούμενος στο μαρτύριο; Μόνο εάν αγαπώ τον Κύριο και με ενισχύει Εκείνος. Γι' αυτό θα λέγαμε ότι εκεί μπορούμε να λέμε ότι αγαπάμε τον Θεόν. Είναι φτηνή φιλολογία να λέμε ότι αγαπάμε τον Θεό.

Εκείνο, όμως, που κατεξοχήν κινεί την αγάπη είναι η Θεολογία. Όταν λέμε *«Θεολογία»* δεν εννοούμε να σπουδάσω Θεολογία. Ότι και αυτή βοηθάει... βοηθά, δεν τίθεται θέμα. Αλλά είναι η γνώσις του Θεού, την οποία αποκτώ, βεβαίως, από τη μελέτη, αλλά η μελέτη είναι ένα μέσον. Αλλά από την επίγνωσιν. Να δείτε πώς το λέγει αυτό ο Αντίοχος ο μοναχός: *«Οὐδὲν δὲ οὕτως ἀναφλέγει καὶ κινεῖ τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ὡς ἡ Θεολογία»*. *«Τίποτα»*, λέει, *«δεν πυρπολεῖ τὴν καρδιά από αγάπη προς τον Θεό όσο η Θεολογία»*. Ποια Θεολογία; Η διαρκής μελέτη όχι της Αγίας Γραφής -βεβαίως της Αγίας Γραφής- η διαρκής μελέτη του μυστηρίου της αγάπης του Θεού· η οποία μελέτη γίνεται όχι όταν διαβάζω- βεβαίως και όταν διαβάζω ή ακούω λόγο Θεού- αλλά όταν είμαι μόνος

μου και δουλεύω αυτό το μυστήριο της αγάπης του Θεού. Και το θαυμάζω. Και ο θαυμασμός μου αυτός κινεί την αγάπη προς τον Θεόν.

Είναι δύο αυτά τα σημεία. Λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Ευαγγελιστής, αναφερόμενος στην Ενανθρώπιση: *«Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ»*. «Σε τούτο», λέγει, *«φανερώθηκε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σε μας· ὅτι ἔστειλε τὸν Υἱὸν Του τὸν μονογενῆ για να ζήσουμε»*. Και δεύτερον· που αναφέρεται εἰς τὴν θυσία τοῦ Υἱοῦ Του: *«Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν»*. *«Θυσιάστηκε για να συγχωρεθούν οι δικές μας αμαρτίες»*.

Σ' αυτό το *«ἐν τούτῳ»* που το λέει δύο φορές, εκφράζεται το ποσόν και το ποιόν της αγάπης του Θεού· που ο πιστός διαρκῶς περιπολεῖ αυτά τα μυστήρια του Θεού, τα περιτριγυρίζει, τα μελετά και τα ξαναμελετά. Κι αυτή η μελέτη του δημιουργεί την Θεολογία. Κι αυτή η Θεολογία ανεβάζει τους βαθμούς της αγάπης προς τον Θεόν. Ἐτσι, θα δείτε ανθρώπους που διαρκῶς το λένουν ἢ μπορεί να τους δούμε, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι να το ζουν αυτό, ὅ,τι να κάνουν: *«Θεέ μου, Σε ευχαριστώ»*, *«Κυρίέ μου, εἶσαι μεγάλος»*, *«Κύριε, εἶσαι ἀγάπη»*, *«Κύριε, Σε αγαπῶ»*, *«Κύριε, εἶσαι μεγάλος, εἶσαι θαυμαστός»*. Το λένουν διαρκῶς, διαρκῶς. Ὅ,τι να δουν, ὅ,τι να σκεφθούν, ἀνοίξαν τα μάτια τους και ἡ καρδιά τους ἐπαθε αλλοίωση και εἶναι μέσα σε μία διαρκή ἐκπληξη. Αυτή ἡ ἀγάπη εἶναι σπουδαία. Κι αυτή ἡ ἀγάπη κινεῖται ἀπὸ τὴν Θεολογία. Θεολογία, ὅπως ακριβῶς σας τὴν ἀνέφερα.

Αυτή ἡ ἀγάπη, ὅμως, εἶναι ἀδύνατο να μην προεκταθεῖ και εἰς τα κτίσματα, προπαντός στον συνάνθρωπο. Γι'αυτό λέγει ο ευαγγελιστής Ιωάννης πάλι: *«Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε»*. *«Σ'αυτό γνωρίσαμε τὴν ἀγάπη, ὅτι κατέθεσε τὴν ζωὴ Του ὁ Χριστός»*. *«Καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι»*. *«Κι ἐμεῖς οφείλομε να κάνουμε το ἴδιο. Να ἀποθέσουμε τὴν ζωὴ μας για τους ἀδελφούς»*. Αυτή ἡ ἀπόθεσις... βέβαια, το ἀκρότατον εἶναι να θυσιαστώ, να πεθάνω για τον ἄλλον ἄνθρωπο. Ἀλλὰ δεν εἶναι ἀπαραίτητο πάντα ἐκεῖ, οὔτε το ζητάει πάντα ὁ Θεός. Σπάνιο εἶναι αυτό. Ἀλλὰ *«ἀποθέτω τὴν ζωὴ μου»* θα πει *«τα συμφέροντά*

μου», αν θέλετε, «τον κόπο μου», «την άνεσή μου», ακριβώς γιατί αγαπώ τον άλλον. Προσφέρω.

Θα μπορούσαμε να σταχυολογήσουμε μερικά από τους Πατέρες της Εκκλησίας μας περί αγάπης. Πολύ λίγα. Περί αγάπης προς τον πλησίον, προς τον συνάνθρωπό μας. Λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, από τον οποίον παίρνω μερικές του θέσεις. Λέγει: *«Η τελεία αγάπη πάντας ανθρώπους εξ ἴσου αγαπᾷ»*. *«Όταν έχεις τέλεια αγάπη, εξίσου αγαπάς όλους τους ανθρώπους»*. *«Μακάριος ἄνθρωπος, ὅς πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπήσῃ δύναται (: Ευτυχισμένος εκείνος ο άνθρωπος, που θα μπορεί να αγαπήσει τους ανθρώπους το ίδιο)»*. Για τα παιδιά σας λέτε το εξής, αν σας ρωτήσουν ποιο παιδί αγαπάτε πιο πολύ: *«Όποιο δάχτυλο κόψω, θα με πονέσει»*. Είναι μία παροιμιώδης φράση αυτή, πολύ ωραία όμως και πολύ ακριβής· που σημαίνει αγαπάτε όλα τα παιδιά σας. Εντούτοις κάποια παιδιά μπορεί να τα αγαπάτε λίγο περισσότερο.

Αυτό πάλι το λέγει ο άγιος Μάξιμος, ότι μπορώ να αγαπώ και τον εχθρό μου, αλλά τον αγαθόν άνθρωπο τον αγαπώ, διότι έχει αγαθή προαίρεση εκείνος, γι' αυτό τον αγαπώ περισσότερο. Όχι ότι δεν θα ήθελα να αγαπώ τον κακόν, αλλά επειδή ο αγαθός με την προαίρεσή του, με κάνει να τον αγαπώ περισσότερο. Ένα ερώτημα που είναι αδυσώπητον. Ο Χριστός αγαπούσε τους δώδεκα μαθητάς Του; Δεν χρειάζεται να ειπωθεί. Απάντησις: Κι όμως ο ευαγγελιστής Ιωάννης λέγει για τον εαυτόν του: *«Είμαι εκείνος ο μαθητής ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς»*. Ω άγιε Ιωάννη ευαγγελιστά, μόνο εσένα αγαπούσε ο Κύριος; Τους άλλους δεν τους αγαπούσε; Ε, αυτό είναι που σας λέγω τόσην ώρα. Ότι ο άλλος με την προαίρεσή του ελκύει περισσότερο την αγάπη ή του Θεού ή του συνανθρώπου του). *«Ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, καὶ τὸν πλησίον πάντως ἀγαπᾷ* -Είναι μία θέση που την λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Ευαγγελιστής. Δεν μπορείς να λες: *«Αγαπώ τον Θεό και δεν αγαπώ τον πλησίον μου»*. Είσαι ψεύτης. Τον Θεόν που δεν βλέπεις λες πως Τον αγαπάς, και τον συνάνθρωπό σου που τον βλέπεις, δεν τον αγαπάς; Λοιπόν, αγαπώ τον συνάνθρωπό μου γιατί είναι εικόνα του Θεού. Γιατί στο πρόσωπο του συνανθρώπου μου βλέπω τον Θεό. Αν αγαπώ τον Θεό, τότε αγαπώ και τον συνάνθρωπό μου-. *Ὁὐ μόνον διὰ μεταδόσεως χρημάτων ἢ διάθεσις τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον διὰ μεταδόσεως λόγου καὶ σωματικῆς διακονίας*

(:Δεν μπορείς να πεις μόνο ότι με χρήματα μπορείς να βοηθήσεις τον άλλον. Μπορείς να τον βοηθήσεις και με τον λόγο σου και με την σωματική σου διακονία)». Δηλαδή να τον υπηρετήσεις. Μάλιστα, εσείς οι γυναίκες, πολλές φορές, όταν ξέρετε εκεί στη γειτονιά σας, στον τόπο σας, είναι κάποια ανήμπορη, άρρωστη, να πάτε να την υπηρετήσετε. Να σκουπίσετε το σπίτι της, να πλύνετε τα ρούχα της, να της μαγειρέψετε κ.ο.κ. Ή ακόμη να διακονήσουμε με άλλον τρόπον. Και οι άνδρες να τρέξουμε να βγάλουμε ένα πιστοποιητικό για τον άλλον άνθρωπο που δεν ξέρει ή δεν μπορεί, δηλαδή η διακονία. Η σωματική διακονία. **Ακόμα και ο λόγος. Να πούμε καλά λόγια. Να μιλήσουμε για τον Χριστό. Κ.ο.κ.**

Ακόμη λέγει ο άγιος Μάξιμος: *«Ὁ δὲ τοιοῦτος χρήματα τηρεῖν οὐ δύναται (:Αυτός που έχει αγάπη, δεν μπορεί να φυλάγει τα χρήματά του), ἀλλ' οἰκονομεῖ θεοπρεπῶς, ἐκάστῳ τῶν δεομένων παρέχων (:Δεν μπορεί να έχει χρήματα και να αισθάνεται τους άλλους να έχουν ανάγκη, και να λέει ότι έχει αγάπη. Αν έχει αγάπη, μοιράζει τα χρήματά του. Κάνει, δηλαδή, ελεημοσύνη). Ἐὰν τινὰς μὲν μισῇς, τινὰς δὲ οὐδὲ ἀγαπᾷς, οὐδὲ μισεῖς, ἐτέρους δὲ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ συμμέτρως, ἄλλους δὲ σφόδρα ἀγαπᾷς, ἐκ ταύτης τῆς ἀνισότητος γινώθι ὅτι μακρὰν εἰ τῆς τελείας ἀγάπης, ἣτις ὑποτίθεται πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι (:Αυτόν), λέει, (:τον μισεῖς, εκείνον ούτε τον μισεῖς, ούτε τον αγαπάς, τον παραπέρα τον αγαπάς λίγο, τον άλλον τον αγαπάς πάρα πολύ, να ξέρεις ότι δεν έχεις ακόμη την τελεία αγάπη μέσα σου). Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ λυπεῖ, οὐδὲ λυπεῖται πρὸς τινα διὰ πρόσκαιρα (:Εκείνος που αγαπά τον Θεό, δεν λυπίζει τον αδελφό του, ούτε λυπάται για πρόσκαιρα πράγματα. Είναι σπουδαίο πράγμα.*

Λέγει ένας ασκητικός πατήρ της Εκκλησίας μας: *«Ποτέ μου δεν έπεσα να κοιμηθώ, με την αίσθηση ότι έχω λυπήσει κάποιον. Θα πήγαινα να του πω: "Σε λύπησα, συγχώρεσέ με, ή σε συγχωρώ"».* Προσέξτε, είναι σπουδαίο αυτό. Τότε αγαπάμε τον άλλον, όταν δεν τον αφήσουμε να κοιμηθεί λυπημένος. Λέει κάπου η Αγία Γραφή, στην Παλαιά Διαθήκη, στο «Δευτερονόμιο»: *«Ὅταν δεν έχει να σου πληρώσει ο άλλος το χρέος του, γιατί του δάνεισες και δεν έχει, του πήρες το ιμάτιο· στην Ανατολή παλιά χρησιμοποιεῖτο και για κουβέρτα, όπως ακριβώς την χλαίνη ο στρατιώτης ή ο τσομπάνης την κάπα του· λοιπόν- λέγει- εάν μέχρι το βράδυ δεν σου πληρώσει το χρέος που πήρε και του πήρες το ιμάτιο, θα πας να*

του το δώσεις το βράδυ, γιατί πώς θα κοιμηθεί;». Αν αυτό για το ιμάτιο, πόσο περισσότερο για θέματα πνευματικά; Να μην κοιμηθεί ο άλλος λυπημένος.

«Μίαν δε λύπην καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται σωτήριον, ἢ ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους (:Μία λύπη μόνο μπορούμε να κάνουμε στους άλλους και να λυπηθούμε κι εμείς)». Όπως συνέβη με τον Απόστολο Παύλο με τους Κορινθίους. Ποιο; [Β' Κορ. 6,8]. Είναι η περίπτωση, όταν τον άλλον θα τον λυπήσουμε διορθώνοντάς τον σε κάτι. Σε μία του ομιλία, λέει ο Ιερός Χρυσόστομος, μιλώντας για τον Ιππόδρομο, όπως σήμερα θα λέγαμε για το ποδόσφαιρο, τα θέατρα, τους Καρνάβαλους, να σας μιλήσουμε αυστηρά και να σας λυπήσουμε... και λέει ο Ιερός Χρυσόστομος: *«Χάρηκα που σας λύπησα· όχι γιατί σας λύπησα, αλλά γιατί η λύπη που σας έκανα, προκάλεσε την διόρθωσή σας».* Αυτήν την λύπη πρέπει να την δίνουμε εις τους άλλους.

«Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγγελικὸν βίον ἐπὶ γῆς ζῇ, νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν, ψάλλων καὶ προσευχόμενος καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου ἀεὶ καλὰ λογιζόμενος (:Αυτός που αγαπάει τον Θεό, ζει αγγελικά στον κόσμο αυτόν. Δεν αμαρτάνει. Και κάθε άνθρωπο που τον βλέπει, σωστά πράγματα λογίζεται γι' αυτόν). Ἄν τοίνυν ἔχῃς ἀγάπην, Ἀπόστολος γέγονας (:Αν, λοιπόν, έχεις αγάπη, έχεις γίνει απόστολος)». Δεν μπορείς ποτέ εκείνα τα οποία έχεις μάθει, να μην τα πεις και στον άλλον. Διότι... εγώ διαβάζω κάτι, κι είναι ωραίο. Αυτά που σας λέγω τώρα. Όταν τα διάβαζα, ηγάλλετο η ψυχή μου. Να τα κρατήσω για τον εαυτό μου; Όχι. Θα τα πω και σε σας. Ο Μέγας Αντώνιος, λέγει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, θεωρούσε μεγάλη αξία, μεγάλη τιμή, εκείνο που είχε ο ίδιος, να το δώσει και στον άλλον. Δηλαδή θα μπορούσε να πει ο άγιος Αντώνιος: *«Θα 'θελα την ησυχία μου. Όχι. Θα προτιμήσω λίγο να έχω την ησυχία μου, και μετά να πάω να πω εκείνο που απέκτησα στην ησυχία μου, στον άλλον άνθρωπο. Να βοηθήσω τον άλλον άνθρωπο. Να μοιράσω, με άλλα λόγια, εκείνο το καλό που έχω αποκτήσει».* Και τι είναι; Κυρίως ο λόγος του Θεού.

Ξέρετε τι κάνουν πολλοί; Διαβάζουν κάτι πολύ ωραίο. Εμένα μου συμβαίνει αυτό. Με παίρνουν τηλέφωνο. Και μου το λένουν. Προ ημερών, μία κυρία άκουγε μία ομιλία από μία κασέτα. Με παίρνει τηλέφωνο και μου λέγει: *«Παίρνω κάθε πρωί την μητέρα μου να της πω τι άκουσα στην κασέτα».* Το να πείτε, λοιπόν, σε μία φιλενάδα σας, σε μία συγγενή σας, τι

ακούσατε ή τι διαβάσατε, είναι πολύ ωραίο. Ξέρετε τι λέμε στο τηλέφωνο· κουτσομπολιά: *«Τι μαγειρεύεις σήμερα; Και πώς; Και τι;»*. Το να πούμε εκείνο που διαβάσαμε ή ακούσαμε, δεν νομίζετε πως είναι δείγμα πολλής αγάπης; Αυτό είναι του αγίου Χρυσοστόμου.

Λέγει ο άγιος Πολύκαρπος: *«Ἀγάπη γὰρ ἀληθοῦς καὶ βεβαίας ἐστὶν μὴ μόνον ἑαυτὸν θέλειν σώζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς»*. *«Αν πραγματικά θέλεις να δεις αν έχεις αγάπη, είναι όταν δεν φροντίζεις μόνο για την δική σου την σωτηρία, αλλά και για την σωτηρία των άλλων ανθρώπων»*. Αυτό είναι τόσο σπουδαίο και τόσο μεγάλο και τόσο πολύ. Να μπορούμε να φροντίζουμε για τη σωτηρία των άλλων ανθρώπων.

Θα έλεγα πάλι σε σας. Υπάρχουν άνθρωποι που δεν γνωρίζουν τον Θεό. Ή δεν έχει ξυπνήσει μέσα τους το αίσθημα της σωτηρίας. Πολλές φορές, όταν πηγαίνομε στα Νοσοκομεία, στις κλινικές, στις φυλακές, μην τους πηγαίνουμε μόνο κάποια φρούτα ή μπισκότα. Αλλά να τους πηγαίνουμε και τον λόγο του Θεού. Να σωθούν αυτοί οι άνθρωποι. Είναι πολύ ωραίο, αγαπητοί μου, όποτε έχετε καιρό, να πηγαίνετε σε ένα Νοσοκομείο, σε μία κλινική. Μπείτε σε ένα θάλαμο μέσα. Πόσοι μπορεί να είναι μέσα εκεί; Από ένας έως πέντε. Αν πάτε στο νοσοκομείο. Πείτε απλά: *«Καλησπέρα σας. Ήρθα να σας πω μια καλησπέρα. Ήρθα να δω τι κάνετε. Ακόμη, θα ήθελα να σας πω ότι θέλω να σας αναφέρω κάτι για τον λόγο του Θεού. Προσέξτε, σας ειδοποιώ· δεν είμαι αιρετικός άνθρωπος, δεν είμαι χιλιαστής, δεν είμαι προτεστάντης. Σας το βεβαιώνω αυτό. Στην Εκκλησία πηγαίνομε και κοινωνούμε και εξομολογούμεθα. Έχομε τον Επίσκοπό μας στην πόλη, τον ιερέα μας στην ενορία μας, είμαι Ορθόδοξος Χριστιανός-* Γιατί οι άνθρωποι είναι επιφυλακτικοί και καλώς πράττουν, επειδή πολλές αιρέσεις υπάρχουν-. *Λοιπόν, ήρθαμε να σας πούμε δύο καλά λόγια»*. Πείτε αυτά τα δύο καλά λόγια. Μετά αφήστε ένα βιβλιαράκι. Πείτε: *«Το βιβλιαράκι αυτό ας κυκλοφορήσει μέσα εδώ. Όσο μέινετε εδώ, διαβάσατέ το»*. Έτσι συνδράμετε τον άλλον στο να σωθεί. Είναι σπουδαίο πράγμα.

Αγαπητοί μου, ο πλούτος της αγάπης είναι δυσθεώρητος. Όπως και ο Θεός είναι δυσθεώρητος. Συνθέτοντας τον ύμνο της αγάπης, ο Απόστολος Παύλος στο 13^ο κεφάλαιο στην Α΄ προς Κορινθίους επιστολή του, σημειώνει: *«Ἡ ἀγάπη μακροθυμῇ, χρηστεύεται(:είναι χρήσιμη, στον αδελφό, στον πλησίον), ἢ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ(:δεν ζηλεύει),*

ἡ ἀγάπη οὐ περιπερεύεται (:δεν περιαυτολογεί), οὐ φυσιοῦται (:δεν υπερηφανεύεται), οὐκ ἄσχημονεῖ (:δεν κάνει ἄσχημα πράγματα -δίως ανάμεσα στους συζύγους· να το προσέξετε αυτό· λες ὅτι αγαπᾷς την σύζυγό σου, δεν μπορείς να κάνεις πράγματα ἄσχημα. Μόνο μία κουβέντα θα πω κι εσεῖς θα καταλάβετε την ὅπως θέλετε. Να βάλετε μία επιγραφή μέσα στην κρεβατοκάμαρά σας: «Ἡ ἀγάπη οὐκ ἄσχημονεῖ (:Ἡ ἀγάπη δεν κάνει ἄσχημα πράγματα. Τίποτα ἄλλο)- οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς(: Ἡ ἀγάπη δεν ζητάει τα δικά της. Δεν εἶναι φίλαυτη ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ γυρεύει το συμφέρον του αλλουνοῦ), οὐ παροξύνεται (:δεν θυμώνει ἡ ἀγάπη), οὐ λογίζεται τὸ κακόν(: δεν βάζει στο μυαλό της το κακό), οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ (:δεν χαίρει για κάτι που εἶναι ἀδικο), συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει (:πάντοτε σκεπάζει), πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει...».

Και ὅπως συμπληρώνει ὁ ἅγιος Κλήμης Ῥώμης τα ἐξῆς: «*Ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ*». Ἡ ἀγάπη μας προσκολλᾷ στον Θεό. Ξέρετε ὁ ἅγιος Κλήμης Ῥώμης ἔγραψε μία ἐπιστολή στους Κορινθίους. Εἶναι πολὺ παλαιὸς πατήρ, εἶναι τοῦ 2^{ου} αἰῶνος μ.Χ. Κι ἐπειδὴ εἶχαν παρουσιασθεῖ κάποια φαινόμενα δυσάρεστα ἐκεῖ εἰς την Κόρινθον, στέλνει μία ἐπιστολή. Καὶ τοὺς γράφει: «*Ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ*». (:Ἡ ἀγάπη μας προσκολλᾷ στον Θεό. *Ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν*). «*Οὐδὲν βάνουσον ἐν ἀγάπῃ* (: Δεν ὑπάρχει τίποτε το βάνουσο στην ἀγάπη. Ὅταν αγαπᾷς, δεν εἶσαι βάνουσος στον ἄλλον). *Ἀγάπη σχίσμα οὐκ ἔχει* (:Ἡ ἀγάπη δεν δημιουργεῖ σχίσματα, μαλώματα κ.λπ). *Ἀγάπη οὐ στασιάζει* (:Ἡ ἀγάπη δεν ἐπαναστατεῖ). *Ἀγάπη πάντα ποιεῖ ἐν ὁμονοίᾳ* (:Ἡ ἀγάπη ὅλα τα κάνει με ὁμόνοια). *Ἐν τῇ ἀγάπῃ τελειώθησαν πάντες ἐκλεκτοὶ Θεοῦ* (:Μέσα σε αὐτή την ἀγάπη ὁλοκληρώθηκαν ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ)».

Θα ἤθελα, ἀγαπητοί μου, ἀκόμη να σας πω, ...πολλὲς ἀξίες ἐγίναν ἀπαξίες καὶ πολλὰ γυαλιστερά πράγματα μαύρισαν, ἡμαυρώθησαν. Πολλὰ πήραν ἀξία, πήραν καὶ τιμὴ καὶ την ἔχασαν. Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «*οὐδέποτε ἐκπίπτει*». Καὶ τοῦτο γιατί «*ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ*».

ΠΡΟΣ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΡΙΑΔΙΚΟΥ ΘΕΟΥ

**καὶ με ἀπροσμέτρητη εὐγνωμοσύνη στον πνευματικὸ μας καθοδηγητὴ
μακαριστὸ γέροντα Ἀθανάσιο Μυτιληναῖο,**

ψηφιοποίηση καὶ ἐπιμέλεια τῆς ἀπομαγνητοφωνημένης ομιλίας:

Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος

ΠΗΓΗ:

- Απομαγνητοφώνηση ομιλίας δια χειρός του αξιοτίμου κ. Αθανασίου Κ.